

SZAKDOLGOZAT

Csapóné Hernádi Noémi

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

**Agrárdiplomáciai menedzser szakirányú továbbképzési
szak**

**A NŐI AGRÁRDIPLOMÁCIA FEJLŐDÉSÉNEK TÖRTÉNELMI
ÁTTEKINTÉSE, VALAMINT A 21. SZÁZADI LEHETŐSÉGEINEK
GLOBÁLIS, REGIONÁLIS ÉS KULTURÁLIS SZEMPONTÚ
ÖSSZEHASONLÍTÁSA**

Belső konzulens: Dr. Zöldréti Attila
címzetes egyetemi tanár

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Vidékfejlesztés és
Fenntartható Gazdaság Intézet

Készítette: Csapóné Hernádi Noémi

Gödöllő

2024

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
1. Bevezetés és célkitűzések	2
2. Szakirodalmi áttekintés	5
2.1. A diplomácia egyidős az emberiséggel	5
2.2. A nők politikai szerepének változása a magyar történelemben	6
2.3. A nemek szerepének változása a diplomáciában	7
2.4. Women in Diplomacy Index 2023	8
2.5. EIGE – női kvóták	10
3. Alkalmazott módszerek	12
4. Eredmények és értékelésük	14
4.1. Nők a mezőgazdaságban	14
4.2. Nők az agrárdiplomáciában – nemzetközi kitekintés	14
4.3. Nők az agrárdiplomáciában – Magyarország	15
4.3.1. dr. Juhász Anikó.....	17
4.3.2. Magyar Enikő	17
4.3.3. Batthyány-Schmidt Margit	17
4.3.4. Süle Katalin Elza	18
4.4. Kérdőíves vizsgálat.....	19
4.5. Interjú Magyar Enikő agrárattasé asszonnyal	25
5. Következtetések és javaslatok	28
6. Összefoglalás	30
7. Irodalomjegyzék	32
8. Ábrajegyzék	34
9. Mellékletek	35
10. Köszönetnyilvánítás	36

1. Bevezetés és célkitűzések

A diplomácia, mint tevékenység, az emberiség történetének mély gyökereire nyúlik vissza. Amióta közösségekről és nemzetekről beszélünk, az emberek mindig is keresztülmentek változó politikai és társadalmi dinamikákon, és az együttélés során szükségessé vált egy olyan eszköz, amely segít a kapcsolatok kialakításában, fenntartásában és fejlesztésében más közösségekkel vagy nemzetekkel.

Az első dokumentált diplomáciai tevékenységek az ókori Keleten jelentek meg, ahol a városállamok és birodalmak közötti kapcsolatok kiegyensúlyozása, a konfliktusok elkerülése és a kereskedelem előmozdítása érdekében volt szükség diplomáciai ügyintézésre. Az ókori Görögországban és Rómában is kialakult egyfajta diplomáciai gyakorlat a városállamok közötti kapcsolatok kezelésére.

Ez az eszközrendszer az idők során fejlődött és változott, de az emberiség történelme során mindig létezett a szükség arra, hogy különböző csoportok, közösségek és nemzetek közötti kapcsolatokat megfelelő módon kezeljék. Így tehát a diplomáciai tevékenység, az emberek közötti kapcsolatok kezelésének művészete, szorosan összefonódik az emberiség történetével, és egyidős vele.

A nemek szerepének változása a történelemben összetett és sokszorosan árnyalt folyamat. A történelmi korokban számtalan mérföldkő mutatkozott, de nehéz általános trendet és következtetést levonni, hiszen a mai korban is számottevő eltéréseket ismerünk a különböző kultúrákban. A második világháborút követő évektől a modern társadalmakban jelentős lépések történtek a nemek közötti egyenlőség irányába, melynek köszönhetően az oktatásban, a munkaerőpiacon és a politikában is egyre több nő vesz részt. Nem meglepő ezáltal, hogy a diplomácia területén is kiváló női szakemberek teljesítenek szolgálatot.

A nők szerepvállalásának változása a diplomáciában tükrözi a társadalmi és politikai változásokat a történelem során. A diplomácia hosszú időn keresztül elsősorban férfiak által uralt terület volt, a nők részvétele erősen korlátozott volt. A történelem során sok nő, bár gyakran nem hivatalosan, de nagy hatással volt és fontos szerepet játszott a diplomáciában. A háttérben, gyakran befolyásos férfi házastársaként, lányaként vagy más kapcsolati szerepben tűntek fel, és befolyásukat elsősorban informális csatornákon keresztül érvényesítették. Az ilyen típusú részvétel bár nem mindig kapott elismerést, mégis kulcsfontosságú volt a

diplomáciai folyamatokban, így a nők a saját módjukon járultak hozzá a nemzetközi kapcsolatok kialakításához és fenntartásához.

Azonban az idő múlásával és a társadalmi normák változásával, valamint a nemzetközi szervezetek és a kormányok egyenlőségre irányuló törekvéseivel, a nők részvétele a hivatalos diplomáciában fokozatosan növekedett. Az előrehaladás ellenére is folyamatosan szükség van arra, hogy tovább erősödjön az inkluzivitás a döntéshozatali folyamatokban.

Az agrár-digitalizációnak, precíziós módszerek terjedésének és a technológiai fejlődésnek köszönhetően az agrárium egyre több szegmensében képesek szerepet vállalni a hölgyek. A kisüzemi gazdálkodás és élelmiszer feldolgozás területén például jellemzően több hölgygel találkozunk, de az agrárium egyéb ágazataiban is felfelé ível a nők részvételi aránya. A nők mezőgazdaságban való részvétele hatással lehet a vidéki közösségekre, a gazdaságra és az élelmiszerbiztonságra is, fontos szerepet játszanak a vidéki közösségek fenntartásában és fejlesztésében, hozzájárulva a vidéki gazdaságok diverzifikálásához.

Számos okból fontos és aktuális téma a nők szerepe az agrárdiplomáciában. Gyakran kulcsszerepet játszanak az élelmiszertermelésben és -feldolgozásban. Az agrárdiplomácia révén megoszthatják tapasztalataikat és ismereteiket, hozzájárulva az élelmiszerbiztonság globális kihívásainak megoldásához. Az inkluzivitás előmozdítása kulcsfontosságú cél a társadalomban. A nők aktívabb bevonása az agrárdiplomáciába nemcsak az egyenlőség iránti kötelezettségvállalás része, hanem lehetőséget teremt a különböző perspektívák bevonására, teremthet a fenntartható mezőgazdasági gyakorlatok előmozdítására és a hatékonyabb döntéshozatalra. Figyelembe kell venni a különböző kulturális és regionális kontextusokat az agrárdiplomáciában. A globális kihívások, mint például a klímaváltozás és élelmiszerbiztonsági kérdések, azt kívánják, hogy minél szélesebb körben vegyünk részt a közös gondolkodásban, a nők aktívabb részvétele lehetővé teheti, hogy a szakmai döntéshozatal jobban tükrözze a helyi szükségleteket és kihívásokat.

A témaválasztás aktualitását és jelentőségét igazolja, hogy nemzetközi szinten egyre gyakrabban merül fel az a kérdés, hogy több női politikusra, közéleti szereplőre, diplomatára lenne szükség, hiszen ez számos különböző szempontot megnyitna. Az Európai Parlament már 2022-ben elfogadta azt irányelvjavaslatot, mely kimondja, hogy 2026 júliusára a tagállamok nagyvállalatainak kvótarendszerbe foglalva több női vezetője kell legyen. A gazdasági élettal párhuzamosan a döntéshozatalban is folyamatos lépések történnek a kvótarendszer kiterjesztésének érdekében. Ugyanakkor ez a vita különösen kényes terület, mivel azok, akik

nem támogatják a női kvótát, gyakran hímsovinisztaként vannak stigmatizálva. Személyes véleményem szerint az alkalmasság kérdése sokkal fontosabb, mint a nemek vitája.

A szakdolgozatom célkitűzése a női agrárdiplomácia fejlődésének történelmi áttekintése, valamint a 21. századlehetőségeinek globális, regionális és kulturális szempontú összehasonlítása.

Hipotézisem, hogy a női agrárdiplomácia sikeresen járul hozzá a magyar külpolitikai célok 21. századi realizálásához és Magyarország nyitási politikájának nemzetközi elismeréséhez.

A hipotézisem alátámasztottságának vizsgálatában a dolgozatomban szeretném áttekinteni, hogy a történelem során, illetve az egyes eltérő kulturális régiókban miként alakult a nők helye a társadalomban és ez a társadalmi szerep milyen hatással volt a diplomáciában betöltött szerepvállalásukra.

Szekunder adatelemzés során vizsgálom a nők mezőgazdaságban betöltött szerepét, valamint a nemzetközi szervezetekben, illetve Magyarország zászlaja alatt végzett diplomáciai szerepvállalásukat.

A kiválasztási folyamatok során az optimális eljárásnak azt látom, hogy a pozíció elnyerése esetén a kiválóság döntsön, és ne szolgáljon kizárólag előzetesen erre dedikált kvótákat. A döntés minden esetben az érdemek alapján szülessen meg, azaz a legfelkészültebb személy nyerje el az adott pozíciót, függetlenül nemtől és kortól. Fontosnak tartom, hogy az egyenlőségért folytatott küzdelemben és a versengésben ne veszítsünk el olyan értékeket, amelyek kifejezetten a női erényekhez tartoznak.

Dolgozatomban rámutatok a történelem, a kultúra és a diplomácia közötti kapcsolatra, és hangsúlyozni kívánom azokat az eseteket vagy eseményeket, amelyek kulcsfontosságúak a téma tekintetében, ezért a primer kutatásom során egy kérdőívet, valamint interjút alkalmaztam a jelenlegi magyar agrárdiplomáciában- agrárközéletben nagy hatással bíró hölgyekkel, mely során megkísérlem feltérképezni, hogy milyen kihívásokkal és lehetőségekkel szembesülnek a magyar nők az agrárdiplomáciában, és bemutatom, hogy diplomáciai szolgálatuk milyen nagy jelentőséggel bír. A szakdolgozatomban feltárt eredmények segítségével szeretnék hozzájárulni a nemek egyenjogúságán alapuló szoros együttműködés mind szélesebb kiterjesztéséhez, így a nők diplomáciai területen való hatékony szerepvállalásához is, amelynek speciális elemeihez nyújthatnak hasznosítható megfontolásokat szakdolgozatom eredményei.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A diplomácia egyidős az emberiséggel

A diplomácia az emberiség történetének legkorábbi szakaszaitól része volt. Már a kőkorszaki törzsi társadalmakban is jelen volt a diplomáciai tevékenység, bár ezt nem a modern értelemben vett formákban vagy intézményekben kell elképzelni. A törzsek és családok közötti hírvivő tárgyalásokat folytatott a korabeli cserekereskedelem, területvédelem, illetve a törzsek közös ügyei érdekében. Az élet és a túlélés egyik alapvető kérdése volt az élelem, a megélhetést biztosító terület, majd a mezőgazdasági javak birtoklása, tehát mondhatjuk, a diplomácia első tárgykörei közé tartozott az agrárdiplomácia.

Az ókori civilizációkban is központi kérdés volt az életet biztosító termelő területek, a víz, valamint a kereskedelmi útvonalak birtoklása. Az ezekeért folyó háborús és diplomáciai tevékenységek rögzített normákat hívtak életre a követek működése kapcsán. (Zöldréti A., Vajda L., 2023)

A magyar külpolitika és diplomácia jelentős hagyományokkal bír. Európában a nemzetek közötti állandó diplomáciai képviseletek a középkor végén jelentek meg, ebben úttörő szerepet játszott a Magyar Királyság. Az első nem egyházi, állandó képviseletekkel rendelkező folyamatos diplomáciai kapcsolat Luxemburgi Zsigmond magyar király és német-római császár, valamint Filippo Maria Visconti milánói herceg között alakult meg és 1425 és 1432 között működött. (Bába I., 2021.)

Mátyás király is tevékeny külpolitikai kapcsolattartást folytatott a diplomácia eszközeivel. Korabeli feljegyzések szerint a perzsa fejedelelemnél és a török császárnál is állandó követeket tartott. A pápai udvarban akkreditált nagykövete volt Handó György pécsi prépost, melynek bizonyítékául szolgáló megbízólevele máig fennmaradt. A pápával való diplomáciai kapcsolat kétoldalú volt, a szentatyának már 1455-ben állandó képviselője volt Mátyás udvarában. (Zöldréti A., Vajda L., 2023)

Az első szaktudósítói hálózat kiépítése szintén hazánkhoz köthető. Darányi Ignác földművelésügyi miniszter 1900-ban létrehozta a magyar állandó külföldi agrárhírszolgálatot, melynek tudósítói Washingtonban, Berlinben, Londonban és Bukarestben láttak el szolgálatot. (Kása Cs., 2018)

A világ első elismert nagykövethője a magyar Bedy-Schwimmer Rózsa (de a címért versenyeznek még: Alexandra Kollontáj, Diana Abgar, Jadvyga Chodakauskaite-Tubeliene). 1919 januárja és márciusa között Svájcban képviselte meghatalmazott miniszterként, követségi rangban a Károlyi Mihály vezette magyar kormányt. (Czeferner N., 2017)

2.2. A nők politikai szerepének változása a magyar történelemben

A nők jogairól értekező korabeli művek mind kiemelik, hogy a magyar nők jogi szempontból számos előnyt és privilégiumot élveztek nyugat-európai kortársaikhoz képest. Ezt ki kell egészíteni azzal, hogy ez az állítás elsősorban a nemesi származású hölgyekre, valamint a királynők jogaira vonatkozott. A középkortól kezdve bizonyos előjogok megillették a magyar nőket, ezek elsősorban az öröklés és a megözvegyülés utáni tisztességes megélhetés biztosításához járultak hozzá, de ezek a jogszabályok a kiegyezést követően már nem jelentek meg a magyar joggyakorlásban. (Borbíró F., 2011)

A praefectio, azaz fiúsítás a magyar öröklési jog egykori intézménye, melyet I. Károly király 1332-ben alkalmazott első ízben. A király a fiú ágán megszakadt nemesi család lányát vagy a nemzetség más női rokonát (általában az utolsó nemes birtokos nővérét) a férfiakkal azonos jogokkal, illetve öröklési joggal ruházta fel. ([http1](#))

A rendi előjogok eltörlése után, 1848-at követően már az a közjogi kedvezmény sem volt érvényben, hogy a fiúsított nők és a főrendözvegyek ablegátusaik (képviselőik) által részt vegyenek a jogalkotásban és szerepet vállaljanak az Országgyűlésben. (Horváth A., 2014)

Európa-hoz és Észak-Amerika-hoz hasonlóan hazánkban is a 19. században kerültek széles nyilvánosság elé a nők helyzetével kapcsolatos kérdések, mint a nők választó joga, közéleti szerepei.

Megelőzve a két legelső ismert női jogvédő nyilatkozatot, hazánkban egy férfi tollából született meg az első írás, melyben a szerző névtelenül hívta fel figyelmet a nők politikai és közéleti szerepvállalásának lehetőségére az Országgyűlésben. Pálóczi Horváth Ádám 1790-ben két röpiratot jelentetett meg, az elsőt a 'magyar asszonyok' prókátoraként, a Budán öszve gyűlt rendekhez címmel, a másodikat erre válaszul a 'férjfiak' felelete az asszonyokhoz. Arra a javallásra: hogy jó volna az Asszonyokat-is a közönséges Gyülekezetekbe bé-botsátani címmel. (Bíró A., 2020)

Máday Andor a 20. század elején foglalta össze a magyar nők jogainak alakulását, különös hangsúlyt fektetve a nők politikai és közéleti jogára. Átfogó művében leírja, hogy a választójog tekintetében a 20. század elején élő magyar nők hátrányosabb helyzetben álltak, mint a korábban élő nemes asszonyok, mert az 1848. évi V. törvény 2. §-a egyértelműen kizárta a nőket a választásokból. Úgy fogalmaz, hazánkban az egyenjogúsítás akképp zajlott, hogy „A nemes- és a jobbágy asszony közti különbséget úgy szüntették meg, hogy elvették a nemesasszony szavazat jogát is; ne legyen neki se joga, így legalább megvan az egyenlőség a jogtalanságban.” (Máday A., 1913)

A századfordulót követően számtalanszor történt kísérlet a nők szavazati jogának és egyúttal politikai szerepvállalásának megtárgyalására, de Magyarországon először az általános, titkos és minden tekintetben egyenlő választójogot az 1945. évi VIII. törvénycikk adta meg. 1945. november 4-én tartották a második világháború utáni Magyarországon az első demokratikus nemzetgyűlési választást, melynek egyik érdekessége volt, hogy a háborút követő időszak következményeként hatszázezerrel több nő szavazott, mint férfi, a parlament 409 képviselője közül 16 volt nő. (Hubai L., 2001)

2.3. A nemek szerepének változása a diplomáciában

A diplomáciát hagyományosan és hivatalosan kizárólag férfiak számára dedikált területnek tekintették. Az 1920-as évektől kezdve azonban az országok és a nemzetközi szervezetek fokozatosan és sokszor óvatosan kezdtek nyitni arra, hogy nők is részt vállaljanak különböző diplomáciai feladatokban. Mégis egy évszázad elteltével a kortárs diplomáciában is a férfiak jelenléte az uralkodó. Az 2014-ben a világ nagyköveteinek 85 százaléka férfi volt. (Townsend, Niklasson, 2017)

A diplomáciai történeti kutatások elsősorban az európai régióban és kultúrkörben vizsgálják a nők diplomáciában betöltött szerepét. A nők történelmi gyökereinek nyomába eredve az európai diplomáciában, a diplomáciai történeti kutatások határozottan kimutatták, hogy a nők részvétele a diplomáciai tevékenységekben egyáltalán nem új jelenség. Valójában a nők elmerülése a diplomáciában évszázadokkal megelőzi a 20. századi szerepeiket. Ezek a tanulmányok általában azt mutatták be, hogy az elit európai nők időről-időre betöltötték formális diplomáciai szerepeket a tizenkilencedik század előtt is, illetve, hogy a nők jelentős informális befolyást gyakoroltak a diplomáciai interakciókra a családjaik, férjeik oldalán. (Aggestam, 2019)

A középkorban és kora újkori időkben a diplomáciai kapcsolatokban a királyi udvarhoz való kötődés a "nem" fogalmánál is fontosabb és központi szerepet játszott. Ennek következtében az elit nők széles körben részt vettek ezen kapcsolatok fenntartásában és fejlesztésében. A történelem során előfordult néhány kivételes nő, akik képesek voltak átlépni a társadalmi korlátokat, és hatással voltak a külpolitikára, még a formális keretek között is. Azonban a gyakorló diplomataként elismert nők száma nagyon csekély volt, és kevésbé ismertek a közvélemény számára. Renée du Bec-Crespin, Guébriant grófnője, akit 1645-ben hivatalosan kineveztek Lengyelország nagykövetévé, egyike volt azon kevés nőnek, akik hivatalos nagyköveti szerepkört töltöttek be még a 20. század előtt. (Tischer, 2001)

A tizenkilencedik és huszadik században a külügyi kapcsolatok ügyei eltávolodtak az uralkodói udvaroktól és a szakmailag szervezett, professzionális szintre emelt külügyminisztériumokhoz került. Ebben az időszakban a nőknek hivatalosan is megtiltották, hogy diplomáciai pozíciót töltsenek be. A szerepvállalásuk kifejezetten informálissá vált, hatásukat elsősorban diplomata feleségként érvényesíthették. A diplomata feleségek fontos szerepeket töltöttek be a kapcsolatok kialakításában. Fogadások háziasszonyaként, civil társadalomban kapcsolatokkal rendelkező önkéntesként, valamint férjeik támaszaként végezték feladataikat. (McCarthy, 2017)

A nők csak 28 országban szolgálnak Állam- vagy Kormányfőként. Jelenleg 16 nő van az államfők között (országok 10,6 százaléka), és 16 nő a kormányfők között (országok 8,3 százaléka). A miniszteri szinten a külügyi tárca területe továbbra is aránytalanul férfiak által dominált, a női külügyi miniszterek aránya mindössze 25 százalék. (Mohammed, 2023)

Jelenleg az ENSZ 193 tagállamából mindössze 34 nő tölt be választott állam- vagy kormányfői tisztséget. Bár sok országban előrelépés történt, a nők globális aránya más politikai pozíciókban még mindig messze van a céltól: a világ minisztereinek 21 százaléka, a nemzeti parlamentek 26 százaléka és a helyi kormányok választott helyeinek 34 százaléka nő. Egy új ENSZ jelentés szerint a jelenlegi haladási ütem mellett az egyenlő képviselő a parlamentben csak 2062-ig nem valósul meg. (UN, 2024)

2.4. Women in Diplomacy Index 2023

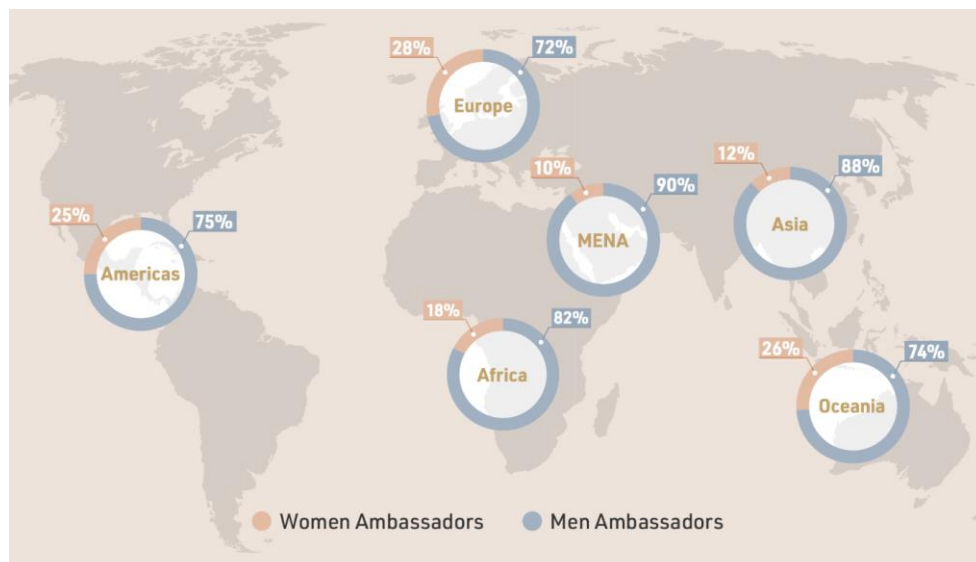
Az Anwar Gargash Diplomáciai Akadémia minden év márciusában és júniusában publikálja valamint frissíti a Women in Diplomacy Index (WDI) adatait. A 2023. évi kiadás a negyedik, egyben az eddigi legrészletesebb jelentés az ENSZ 193 országában a nők diplomáciában

betöltött szerepéről. A jelentés alapján a nők továbbra is alulreprezentáltak a nagyköveti pozíciókban világszerte. 2023-ban az összes nagykövet 20,54%-a nő. Az adatok szerint 80 országban a női nagykövetek aránya meghaladja a világtátlagot. A többi, vagyis 89 állam esetében ez az arány alatta marad.

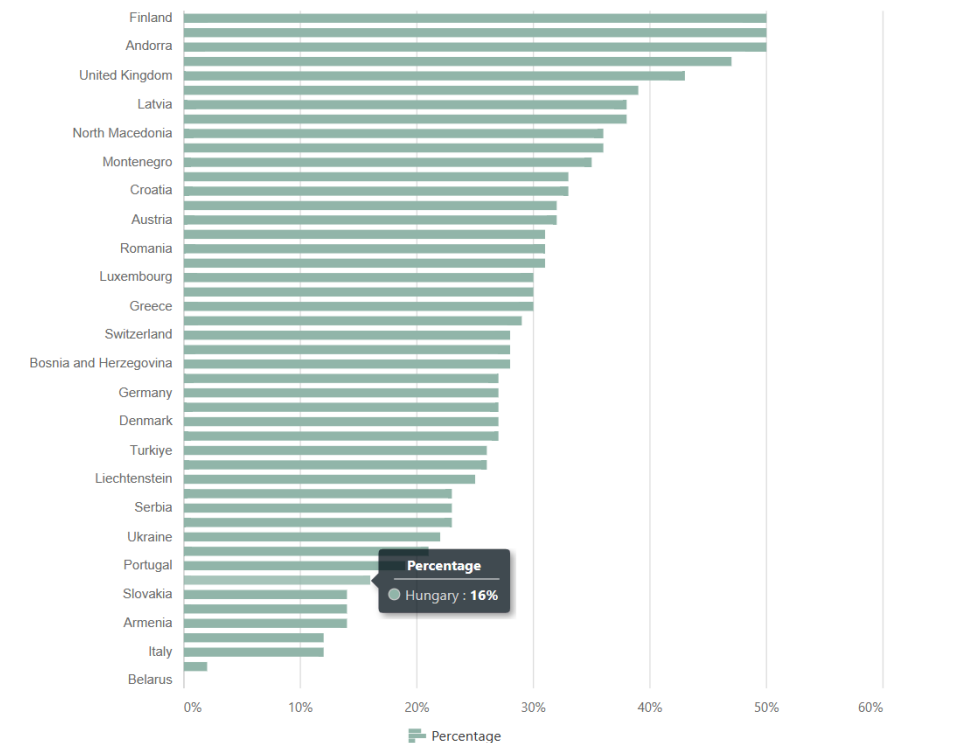
A női nagykövetek és állandó képviselők aránya 28 százalékos értékkel Európában a legmagasabb. Hazánkban ez az arány 16 százalék, mely a vizsgált 193 országból a 43. érték. Az Óceánia régió (Új-Zéland, Ausztrália, Fidzsi és Pápua Új-Guinea) a második helyen áll, a nagyköveteik 26,38 százalékos átlagával. Észak-Amerika, Latin-Amerika és a Karib-térség országainak átlagos aránya 25 százalék a női nagykövetek terén. Afrika, Ázsia és a Közel-Kelet és Észak-Afrika térsége mind alulmaradnak a világtátlag, 20,54 százalék alatt, 18 százalék, 12 százalék és 10 százalékos női nagyköveti aránnyal.

A G20 országai esetében a női nagykövetek átlagos aránya 2023-ban 21 százalékra emelkedett, szemben a 2018-as 17 százalékkal. Ha a 40 országot magába foglaló nagyobb adathalmazra nézünk, amelyet 2021 óta ismerünk, a női nagykövetek átlagos aránya 2022 óta 1 százalékkal emelkedett, és 2023-ban 23 százalékon áll, ami arra utal, hogy lassú növekedés tapasztalható a nők számában a legfontosabb diplomáciai beosztásokon. (Chehab, 2023)

1. ábra: A női és férfi nagykövetek arányai régióként
(forrás: <http2>)

2. ábra: A női nagykövetek aránya országanként az európai régióban
(Forrás: <http2>)

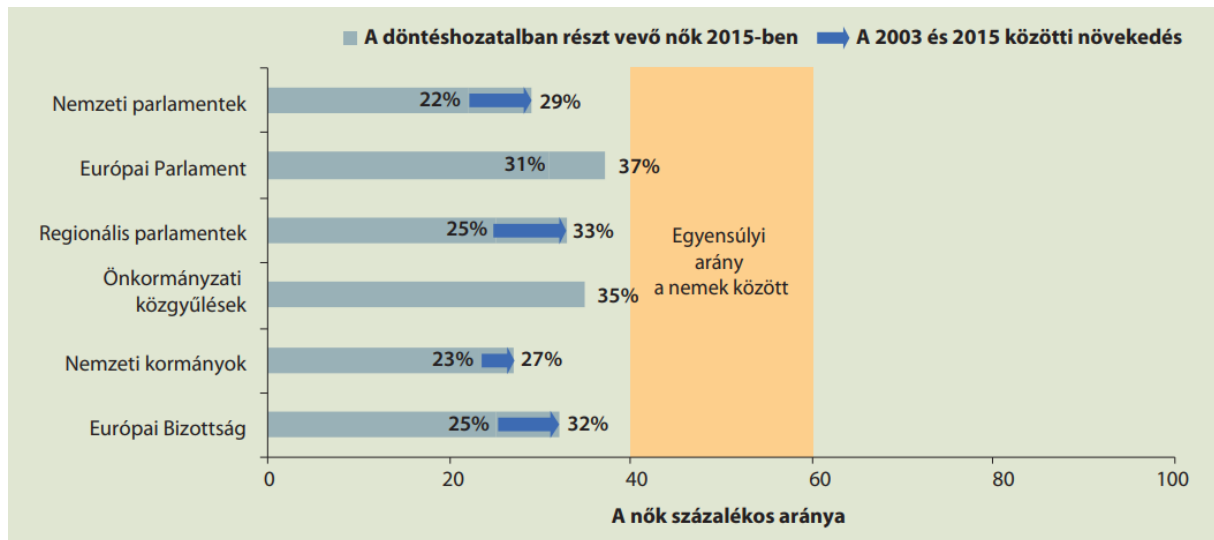
2.5.EIGE – női kvóták

Az EIGE - European Institute for Gender Equality (Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete) definíciója szerint a nemi kvóta egy olyan eszköz, melynek célja a nemek kiegyensúlyozottabb részvételének és képviseletének elősegítése, amelyet meghatározott arány vagy adott számú hely betöltésével érnek el. Ezeket a helyeket meghatározott szabályok vagy kritériumok alapján, nők vagy férfiak között osztják szét. Kvóták alkalmazhatók különböző területeken és szinteken, beleértve közéleti, politikai és gazdasági döntéshozó testületeket, a korábbi egyensúlyhiány korrigálását valamint a nők nemzetközi testületekbe történő bevonását és részvételét. (<http3>)

Az elmúlt évtizedben az Európai Unió egész területén folyamatosan emelkedett a politikai intézmények és közigazgatás felső vezetői pozícióiban dolgozó nők aránya. Az alábbi ábra szemlélteti, hogy 2003 óta milyen fejlődés történt mikro- és makrokörnyezeti szinteken.

3. ábra: A nemek közötti egyensúly alakulása a politikai hatalomban az EU-28 területén, 2003–2015

(forrás: <http3>)

Bár a diagram adatsorából is jól látszik, folyamatos a fejlődés a tagállamokban a politikai és közéleti esélyegyenlőség terén, a EIGE mégis a nemi kvóták bevezetését és kiterjesztését szorgalmazza a folyamat felgyorsítása érdekében.

Az Európai Parlament már 2022-ben elfogadott egy irányelvjavaslatot, amely kimondja, hogy a tagállamok nagyvállalatainak kötelező lesz több női vezető alkalmazniuk a kvótarendszer bevezetésével 2026 júliusára. Ez a lépés jelentős változást hozhat az üzleti világban és a döntéshozatali folyamatokban, ugyanakkor észlelhető a politikai körökben is egyfajta kritikus szemlélet a nemi kvótákkal szemben.

Bár a nemi kvóták célja a nők arányának növelése a vezetői pozíciókban, számos kritika fogalmazható meg ezzel kapcsolatban. Az alkalmasság és a teljesítmény helyett a nem alapján történő kiválasztás torzítja a versenyt és aláássa a meritokrácia elvét. A kvóták csökkenthetik a versenyképességet, hiszen a vezető pozíciókba való kinevezések nem feltétlenül a legjobb jelöltek alapján történnek, hanem a nemi kvóta betartása érdekében, így vitákhoz vezethet a nemi egyenlőség stratégiájában alkalmazott eszközök hatékonyságáról és helyességéről, mely az egész folyamatot kontraproduktívvá teheti. (<http4>)

3. Alkalmazott módszerek

Szekunder forrásfeldolgozás során áttekintettem a szakirodalmat és a kapcsolódó statisztikai adatokat, a Központi Statisztikai Hivatal mezőgazdasági összeírásainak adatait, illetve az EUROSTAT adatait elemeztem. Az adatok áttekintése során vizsgáltam a nők mezőgazdaságban betöltött szerepét.

A nők agrárdiplomáciában betöltött szerepét az Agrárminisztériumtól kapott diplomáciai adatok elemzésével vizsgáltam. Magyarország mezőgazdasági szakdiplomatáinak tekintetében, illetve a nemzetközi szervezeteknél szolgálatot teljesítő hölgyek esetében. Összesítettem a több forrásból származó adatokat és elvégeztem azok diplomáciai célok szerinti elemzését.

Hipotézisem alátámasztására, miszerint a jelenlegi magyar agrárdiplomáciában-agrárközéletben nagy hatással bíró hölgyek is végeznek a magyar külpolitikai célok 21. századi realizálásához szükséges munkát, primer kutatást végeztem.

A primer kutatás során egy kérdőívet állítottam össze, mellyel megkísérlem feltérképezni, hogy milyen kihívásokkal és lehetőségekkel szembesülnek a magyar nők az agrárdiplomáciában. A kérdőívet a szakdolgozat 1. számú melléklete tartalmazza.

Primer kutatásom első részében egy online felületen elhelyezett kérdőívet állítottam össze és teszteltem. A kérdőív strukturált volt, hét kérdést tartalmazott, melyek közül öt kérdéshez három pontról szóló választási lehetőség tartozott, valamint két kérdés nyitott, szöveges válaszlehetőséget kínált.

Az internetes platformot kifejezetten az agrárdiplomáciában, nemzetközi kapcsolatokban és döntéshozatalban tevékenykedő hölgyek számára terveztem, akik válaszaik relevánsak lehetnek a témára vonatkozó kutatásban.

A kérdőívet kizárólag felsőfokú végzettséggel rendelkező, kifejezetten az agrárdiplomáciában, nemzetközi kapcsolatokban és döntéshozatalban tevékenykedő nők számára célzottan juttattam el. 38 hölgytől érkezett válasz. A válaszadók alacsony számát az indokolja, hogy a témában kevés olyan nő van, aki relevánsan megszólítható lenne.

A válaszadók anonim módon, azaz név nélkül, azonosítatlanul vettek részt a kérdőív kitöltésében. Ez a módszer biztosította, hogy a résztvevők személyisége és a válaszaik egymástól függetlenek maradjanak, továbbá lehetővé tette a részletes és megbízható adatok gyűjtését és elemzését.

A kérdőív eredményeinek kiegészítéseként egy kiemelkedő személlyel, Magyar Enikővel, a londoni állomáshelyen szolgálatot teljesítő agrárattasé asszonnyal készített interjún keresztül bemutatom, hogy diplomáciai szolgálatuk milyen nagy jelentőséggel bír.

4. Eredmények és értékelésük

4.1. Nők a mezőgazdaságban

A nők évszázadok óta kritikus szerepet játszanak a gazdaságok működésében a világ minden táján. (USDA, 2024)

A nők teszik ki a globális mezőgazdasági munkaerő 43 százalékát, mégis számtalan kulturában jelentős diszkriminációval szembesülnek, amikor a föld- és állattenyésztési tulajdonjogokról, az egyenlő berről, a döntéshozó testületekben való részvételről, valamint a hitelhez és pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférésről van szó. (FAO, 2024)

Az agrárcenzus 2020-as adatai szerint a mezőgazdasági termelők 55 százaléka 40–64 éves, de jelentős mértékben (35%) képviseltetik magukat a 65 éves vagy idősebb irányítók, és csupán a gazdaságok 10 százalékát irányítják a fiatalabb generáció (14–39 évesek) tagjai. 2010 óta folyamatosan nő a gazdák átlagéletkora, 2020-ra a 65 év alatti gazdálkodók aránya 73-ról 65 százalékra csökkent. A női irányítók aránya az idősebb korosztályokban volt magasabb, a legalább 65 éves gazdálkodók 33%-a nő, a fiatalabb generációk között arányuk 26 százalék. (KSH, 2020)

Az Európai Parlament FEMM Bizottsága által jegyzett statisztika szerint EU-szinten az összes gazdaságvezető közül a női vezetők aránya 28%. A magyar női agrárgazdaság-vezetők aránya 27%, ami gyakorlatilag egybeesik az EU-átlaggal. (EUROSTAT, 2020)

A hazai döntéshozók már felismerték, hogy a fiatalok bevonása és a nők helyzetének javítása kulcsszerepet játszik az agrárágazat vonzerejének növelésében és a fiatalok számára biztos jövőkép megteremtésében. (Batthyány et al, 2021)

4.2. Nők az agrárdiplomáciában – nemzetközi kitekintés

Agrárattasé hálózat

Az Agrárminisztérium Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályának írásbeli tájékoztatása szerint nincs átfogó nyilvántartás arról, hogy hazánkban mely misszió van delegált agrár attasé és melyik misszió szolgálja ki egyéb beosztású, például helyi alkalmazott az agrár- és élelmiszeripari területet.

Németország, Hollandia, Franciaország és az Egyesült Államok is működtet agrárattaséi hálózatokat a világban, melyeknek kiemelkedő fontossága van az agrárgazdasági és

kereskedelmi kapcsolatok fejlesztésében. Ugyanakkor számos ország, bár rendelkezik ilyen hálózattal, általában a gazdasági diplomáciai területe alá rendeli ezt a feladatkört. Németország jelenleg egy referenssel látja el az ezirányú teendőket, aki helyi alkalmazott, nem rendelkezik diplomáciai státusszal. Korábban Németország, Hollandia, az Egyesült Államok és Ausztria is delegált agrárattasét Magyarországra.

Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezet (FAO)

A 2022 május 1-én közzétett adatok szerint Magyarországnak minimum 2 – maximum 7 fő szakértői státusza van, így 7 fővel az ún. megfelelően képviselt státuszban van. Ez azt is jelenti, hogy jelenleg meglehetősen nehéz újabb magyar szakértők felvétele. Jelenleg a FAO alkalmazásában összesen, 169 magyar állampolgárságú személy dolgozik. Ebből 8 magyar szakértő nemzetközi pályázatán elnyert szakértői beosztásban van (ún. professional staff). Közülük 7 fő Rómában a FAO Székházban, 2 fő pedig a budapesti Közös Szolgáltató Központban dolgozik, közülük nyolcan hölgyek:

12 fő dolgozik Budapesten szakértői állásban, mint helyben felvett (national professional officers). Emellett 69 magyar alkalmazott dolgozik a budapesti hivatalokban adminisztratív besorolásban (general service staff).

Az egyes országok képviseltségének földrajzi megoszlására vonatkozó kalkulációban a konzultánsokat, az adminisztratív állományban lévőket és a terepen (field projects) foglalkoztatottakat azonban nem veszik figyelembe.

4.3. Nők az agrárdiplomáciában – Magyarország

Az Agrárminisztérium agrárattaséi hálózatának jelenlegi összetétele 12 attaséi pozíciót foglal magában, melyek 11 országban vannak jelen: Romániában, Lengyelországban, Németországban, Olaszországban, Franciaországban, Spanyolországban, Egyesült Királyságban, az Egyesült Államokban, Oroszországban, Kínában és Japánban.

Ebből a hálózatból hat női attaséval rendelkezik az Agrárminisztérium, ami egy rendkívül kiegyensúlyozott arány. Ez azt sugallja, hogy az Agrárminisztérium nyitott a nemek közötti

egyensúly fenntartására és a nők bevonására a szakmai munkába, miközben elismeri a nők szakértelmét és vezetői képességeit ezen a területen.

Mezőgazdasági és környezetügyi női attasék:

Nabilek-Kanavál Viktória - Oroszország (Moszkva)

Gresóné Nesuta Marianna - Franciaország (Párizs)

Thomas Bernadette - Kínai Népköztársaság (Peking)

Szekér Klára nagykövetségi tanácsos - Szerbia (Belgárd)

Magyar Enikő - Nagy Britannia (London)

Rusznák Dóra Veronika - Japán (Tokió)

Bár mind a diplomáciát, a nemzetközi kapcsolatok tudományterületét, mind pedig az agráriumot férfias szakterületeknek tekintik, mégis számtalan sikeres és elhivatott hölgy képviseli a magyar agrár szakpolitikát a diplomáciában, az ágazati érdekvédelmi vagy más szakmai szervezeteknél, ügynökségeknél is, akik közül a következőkben röviden bemutatok négy köztiszteletben álló szakembert.

Dr. Juhász Anikó az Agrárminisztérium Agrárgazdaságért felelős helyettes államtitkára tizenhét éves szakmai tapasztalattal rendelkezik az élelmiszer-ellátási lánc és a hozzá kapcsolódó szakpolitikai kutatás területén. Az Agrárminisztérium Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályát is hölgy vezeti Egri Lilla személyében. A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Kamara általános agrárgazdasági ügyekért felelős országos alelnöke és szóvivője, Süle Katalin Elza elismert gazdálkodó. Batthyány Schmidt Margit hazai és nemzetközi agrár- és nőügyi szervezetek vezetője, elnökségi tagja.

4.3.1. dr. Juhász Anikó

Az Agrárminisztérium Agrárgazdaságért felelős helyettes államtitkára 2018 óta, ezt megelőzően az Agrárgazdasági Kutatóintézet (AKI) vezetője volt 2015 óta. Tizenhét éves szakmai tapasztalattal rendelkezik az élelmiszer-ellátási lánc és a hozzá kapcsolódó szakpolitikai kutatás területén, különösen a rövid élelmiszer-ellátási láncok és a minőségbiztosítási rendszerek témakörben. A 2014–2020-as magyar Vidékfejlesztési Program Rövid Ellátási Lánc Tematikus Alprogramjának vezető tervezője volt 2013 és 2014 között. 2012 évtől projekt- és programértékelési feladatokat lát el az EU FP7- es és Horizont 2020 kutatási pályázatok esetében. Tagja az Európai Minőségügyi Szervezet Magyar Nemzeti Bizottságában működő Hagyományos Élelmiszer Munkacsoportnak. 2016-ban tagja volt az Agrárpiaci Bizottságnak. 2017-től társelnöke az EU Agrárkutatási Állandó Bizottsága (SCAR) Agrárgazdasági Tudás- és Innovációs Rendszerek stratégiai munkacsoportjának.

4.3.2. Magyar Enikő

Magyarország londoni nagykövetségén szolgálatot teljesítő mezőgazdasági és környezetügyi szakdiplomata. Tapasztalt nemzetközi üzletfejlesztési szakember, aki bebizonyította képességeit a márkaépítés, piacépítés, közönségkapcsolatok és kommunikáció terén Magyarországon, az Egyesült Államokban és Kanadában. Kiváló kommunikációs tervezés, üzleti tervezés, stratégiai tervezés, üzletfejlesztés és válságkezelés terén. Erős közösségi és szociális szolgáltatásokkal kapcsolatos szakmai háttérrel, jogi és politikai tudományokat hallgatott az Eötvös Loránd Tudományegyetemen és a Corvinus Egyetem Üzleti Karán.

4.3.3. Batthyány-Schmidt Margit

Gazdálkodó, nemzetközi agrárszakértő. A Magyar Női Unió Egyesület alapítója és elnöke, emellett több nemzetközi szervezet tagja, ahol szakmai és érdekérvényesítő tevékenységet végez annak érdekében, hogy támogassa a Kárpát-medencei, különösen a női és agrárfókuszú szervezeteket és vállalkozásokat. Nemzetközi szervezetek elnökségi (COPA-COGEKAN Női Bizottság) és igazgatótanácsi tagja (WUSME Kis- és Középvállalkozások Világszervezete), emellett gazdálkodóként a Batthyány család érdekelttségébe tartozó agrárvállalkozások

vezetőjeként elkötelezetten és tudatosan fejleszti a vidéki gazdálkodói életet, felelősséget vállalva gyermekei, nőtársai és a jövő generációinak sikereiért. 2015 óta nemzetközi mintára minden évben megszervezi az ENSZ Vidéki Nők Nemzetközi Napja alkalmából a vidéki nők elismerését segítő szakmai rendezvényt. Alapítója és egyik kezdeményezője a Magyarországon 2021 óta működő, a mezőgazdaságban tevékenykedő nők képzését és támogatását segítő TalentA programnak.

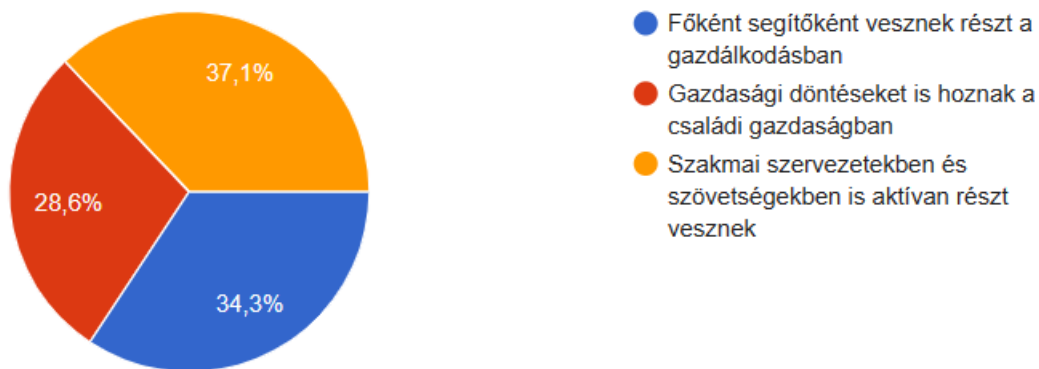
4.3.4. Süle Katalin Elza

Gazdálkodó, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara általános agrárgazdasági ügyekért felelős országos alelnöke. Korábban a Magyar Húsmarha Termék Pálya Szakmaközi Szervezet és Tanács Egyesület elnöke, Az Év Agrárembere Fialtal Gazda Kategóriájának győztese, Nemzeti Agrárgazdasági Kamara országos szóvivője, Brüsszeli Európai Gazdasági és Szociális Bizottsági Tag. Több mint tíz éve hívta életre az első gazdakört Zala megyében, majd tevékenységével segítette a megyében jelenleg is működő tíz gazdakör létrejöttét. Munkája során mindig kiemelt figyelmet fordított a gazdák érdekeinek képviselésére, legyen szó szakmai vagy karitatív tennivalóról. A NAK országos alelnökeként az agrárium minden területét figyelemmel kíséri, de kiemelten szívén viseli azokat a témákat, amelyek Zala megyében erősebben alakítják a mezőgazdaság alakulását.

4.4. Kérdőíves vizsgálat

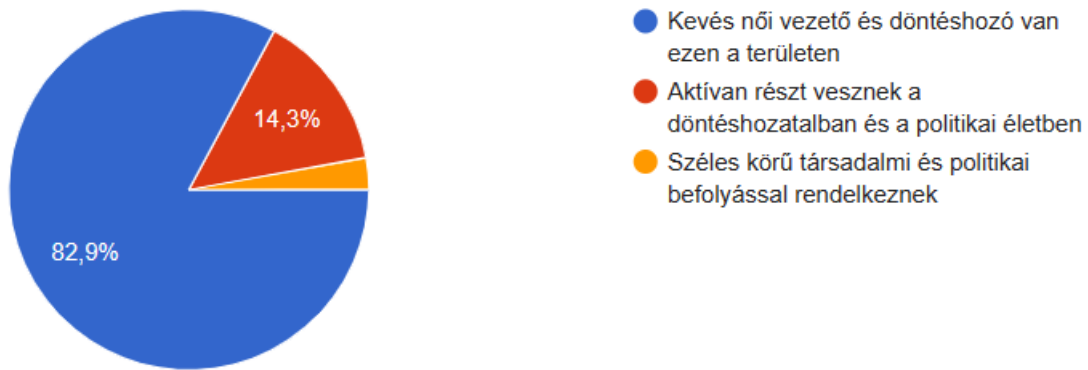
Az első kérdéssel általánosan a hölgyek mezőgazdaságban betöltött szerepét vizsgáltam. A válaszadók többsége (37,1%) szerint a nők a szakmai szervezetekben és szövetségekben is aktívan részt vesznek. Kevesebben (34,3%) választották azt a lehetőséget, hogy a nők főként segítőként vesznek részt a gazdálkodásban. A legkevesebben (28,6%) azzal az állítással értettek egyet, hogy a hölgyeknek a családi gazdaságokban döntéshozatali szerep is jut. A válaszok aránya azt mutatja, hogy a kitöltők szerint a nők az agráriumban jelentős szerepet töltenek be. (4. ábra)

4. ábra: A nők szerepe a mezőgazdaságban
(Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján)

A második kérdéssel arra kerestem választ, hogy a nők milyen szerepet töltenek be az agrárdiplomáciában és a szakpolitikában. A válaszadók rendkívül nagy többsége (82,9%) szerint kevés női vezető és döntéshozó van ezen a területen. Nagyon alacsony arányban (14,3%) választották azt a lehetőséget, hogy a hölgyek aktívan részt vesznek a döntéshozatalban és a szakpolitikai életben. A kérdőívet kitöltők közül mindössze egy fő (2,9%) értett egyet azzal az állítással, hogy a nők széleskörű társadalmi és szakpolitikai befolyással rendelkeznek. A válaszok alapján elmondható, hogy a kitöltők szerint a diplomáciában és a szakpolitikában alul reprezentáltak a hölgyek. (5. ábra)

5. ábra: A nők szerepe a szakpolitikában
(Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján)

A harmadik kérdéssel azt vizsgáltam, hogy a kitöltők mennyire értnek egyet azzal az állítással, hogy az agrárium és a diplomácia férfias területek. A válaszadók többsége (57,1%) szerint, ez az állítás igaz, de lassú változást mutat. Kevesebben (37,1%) választották azt a lehetőséget, hogy nem feltétlenül igaz, mindkét területen vannak női szereplők. A kitöltők csekély része (5,7%) értett egyet azzal, hogy az állítás teljes mértékben igaz. (6. ábra)

6. ábra: Az agrárium és a diplomácia inkább férfias terület
(Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján)

A kérdőív negyedik kérdésénél a kitöltők rövid szöveges válaszokat adtak arra a kérdésre, hogy milyen kihívásokkal találkoztak azáltal, hogy nőként vállalnak szerepet az agrárdiplomáciában és szakpolitikában. A válaszadók leggyakrabban az alábbi nehézségekkel találkoztak:

- Nehezebb kivívni a tiszteletet
- Távolságtartás, kimért munkakapcsolatok
- A társadalmi mobilitás vertikális mozgási nehézségei.
- Tudás lebecsülése
- Bizonyítási kényszer
- Sztereotípiák jelenléte
- Többet kell dolgozni ugyanolyan elismerésért
- Törvények és jogszabályok elbátellizálása

Az eredményt szófelhőben ábrázoltam. (7. ábra)

7. ábra: Nők által tapasztalt kihívások az agrárdiplomáciában

(Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján)

Az ötödik kérdés esetében arra voltam kíváncsi, hogy az agrárdiplomáciában és szakpolitikában dolgozó hölgyek milyen előnyökkel találkoztak abból fakadóan, hogy nőként választották ezt a hivatást. A kitöltők több mint fele válaszában azt jelezte, hogy nem származott előnye a munkája során. A válaszadók leggyakrabban az alábbi pozitívumokkal találkoztak:

- Soft diplomacy térnyerése
- „Aki elismeri munkám, az feltétlen tisztelettel teszi.”
- Empátia
- Precizitás
- Bizonyos ügyekben a nők “hangjára”, talán jobban odafigyel a közvélemény
- „Problémákkal könnyebben megkeresnek.”

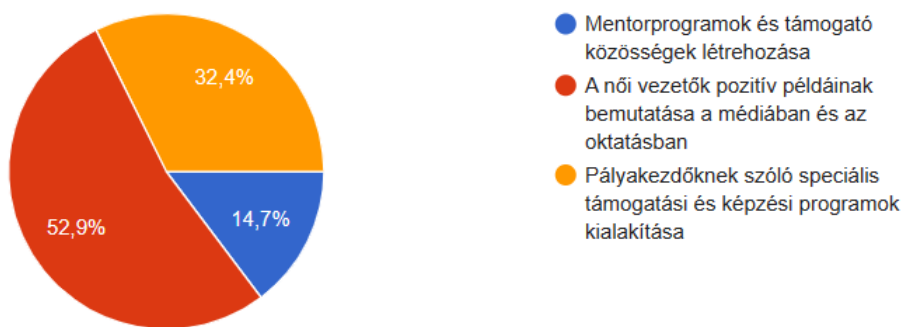
Az eredményt szófelhőben ábrázoltam (8. ábra)

8. ábra: Nők által tapasztalt előnyök az agrárdiplomáciában
(Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján)

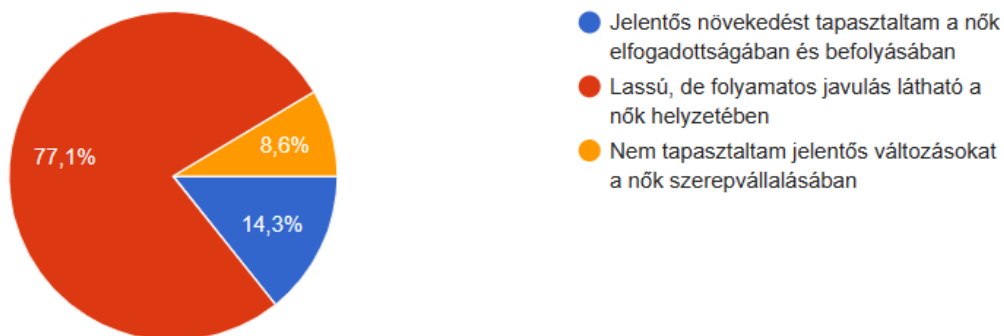
A hatodik kérdés során arra kerestem választ, hogy hogyan lehetne ösztönözni a nőket arra, hogy az agrárdiplomáciai, közéleti pályát válasszák. A válaszadók több mint fele (52,9%) szerint jó módszer lehetne a női vezetők pozitív példáinak bemutatása a médiában és az oktatásban. A kitöltők egyharmada (32,4%) tartaná jó lehetőségnek a pályakezdőknek szóló speciális támogatási és képzési programok kialakítását. A legkevesebben (14,7%) a mentorprogramok és támogatóközösségek létrehozását támogatnák. A válaszokból kiderül, hogy a diplomácia és a szakpolitika területén dolgozó nők szerint nagy hatása van a jó példák széleskörű bemutatásának. Ez történhet széles rétegeket elérve a médián keresztül illetve a különféle képzések során. (9. ábra)

9. ábra: A nők agrárdiplomáciai pályára lépésének ösztönzése
(Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján)

A vizsgálat utolsó kérdésének megfogalmazásakor arra voltam kíváncsi, hogy a kitöltők az elmúlt évek során tapasztaltak-e változásokat a nők elfogadottságában az agrárdiplomácia és a döntéshozatal területén. A válaszadók kiemelkedően nagy többsége, több mint háromnegyede (77,1%) lassú, de folyamatos javulást tapasztal a nők helyzetében. Kisebb részük (14,3%) számolt be arról, hogy jelentős növekedést tapasztaltak a nők elfogadottságában és befolyásában. Elenyésző (8,6%) volt azok száma, akik nem tapasztaltak jelentős változásokat a nők szerepvállalásában. (10. ábra)

10. ábra: A nők elfogadottságában tapasztalt változások a diplomáciában
(Forrás: saját szerkesztés a kérdőív adatai alapján)

4.5. Interjú Magyar Enikő agrárattasé asszonnyal

Magyar Enikő agrárattasé 2019 óta dolgozik Magyarország Londoni nagykövetségén. Az Egyesült Királyságban a pozíció létrehozását jelentős mértékben az Egyesült Királyság hazánk agrár-exportjában betöltött helye és a brexit folyamat követése indokolta. Az állomáshelyén jelentkező legfőbb feladatokat a brexit folyamat és a szabályozási környezet szoros figyelése, az információk becsatornázása, hazai döntéshozók, illetve exportban érintett szervezetek és vállalkozások részére történő közvetítése jelentik.

Diplomáciai szolgálatának jelentőségét jelzik a magyar vállalatokkal, exportban érintett ügynökségekkel, illetve brit importőrökkel összefogásban megszületett sikerek, eredmények, rendezvények, mint például, hogy hazánk a brexit okozta kihívások és nehézségek ellenére megőrizte piaci pozícióját. Olyan kommunikációs kampányokat sikerült kezdeményezni, melyekkel a magyar termékek díjait közel meg tudták duplázni az elmúlt két évben, illetve számos olyan kezdeményezést sikerült elindítani melyekkel a kiváló magyar termékekre korábban nem tapasztalt figyelmet tudtak irányítani.

- Milyen tapasztalatokkal rendelkezett és hogyan segítették ezek az állomáshelyen végzett munkáját?
 - Középiskolai, majd egyetemi éveim alatt diákvezetőként és különböző szervezetek keretében nemzeti csereprogramokat, konferenciákat szerveztem. AZ ELTE Állam- és Jogtudományi Karán, majd az akkori Budapesti Közgazdaságtudományi, ma Corvinus Egyetemen szereztem állam-és politikatudományokból diplomáimat, melyek az üzleti szférában segítettek az elhelyezkedésem. Nemzetközi vállalati kapcsolatokkal, majd nemzetközi üzletfejlesztéssel foglalkoztam. Szakdiplomata kinevezésemet és a kihelyezést megelőzően magyar termékek promócióját és piacépítését segítettem Észak-Amerikában.
- Tapasztalatai alapján milyen szerepe van a hölgyeknek a mezőgazdaságban?
 - Az agrár-élelmiszeripari területen egyre több hölgyet látok a „farmtól az asztalig”, azaz a teljes előállítási és ellátási láncban. Tapasztalataim szerint az állattartó gazdaságok, az agrártechnológiai vállalkozások és a kutatás-fejlesztés területén viszonylag kevesebb a hölgyek száma.

- Milyen szerepe van a hölgyeknek az agrárdiplomáciában és a szakpolitikában?
 - Kiválóan felkészült, elhivatott, lelkes, motivált, munkájukat szenvedéllyel megélő és végző hölgyekkel találkozom szinte mindenhol, az ágazati érdekvédelmi vagy más szakmai szervezeteknél, ügynökségeknél is. Az agrárszakdiplomata hálózatunkban is rendkívül kiegyensúlyozott a nemek aránya: jelenleg 12 szakdiplomata dolgozik 11 állomáshelyen a világban, ebből hat hölgy. Az Agrárminisztérium Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályát is egy hölgy vezeti és a Londonba akkreditált szakdiplomatak között is számos hölgy kollégával dolgozom együtt, így pl. az Egyesült Államok, Franciaország, Spanyolország, Olaszország, Lengyelország, Japán, Új-Zéland, Kanada szintén hölgyeken keresztül képviselteti magát.
- Igaznak tartja, hogy az agrárdiplomácia inkább férfias terület?
 - Én magam sohasem tekintetem úgy egyetlen eddigi munkámra sem, hogy azt nőként végezném. Feladatokat kaptam-kapok, melyeket törekszem legjobb tudásom szerint ellátni. Általában az életben, de a mi munkánkban különösen fontos, hogy tudjuk a helyünket és azt vallom, hogy ezt diplomatak esetében nagyon jól meghatározza a névjegykártyánk, melyen legfelül az országcímer áll, így mindig azt kell szem előtt tartani, hogy diplomataként egy országot képviselek. Az, hogy nőként ezt miként tudom megjeleníteni, az hozzáadhat a névjegyhez, de nem az határozza meg.
- Milyen kihívásokkal találkozott azáltal, hogy nőként választotta ezt a pályát?
 - A pálya kihívásai nagymértékben ugyanazok minden diplomata esetében: egy új országban, addig ismeretlen környezetben kell egy új életformát, életteret, életvitelt kialakítani. Minden életszakaszban más a kihívás is: aki például kisgyerekekkel költözik ki valahová, nekik is meg kell tanulni egy idegen nyelvet és viszonylag rövid idő alatt kell megtanulni alkalmazkodni egy új környezethez. Igaz az is, hogy női diplomatak párijai nehezebben találják a külképviseleten munkát. Az agrárszakdiplomata munkájában, ami az előny az néha épp a nehézség is. A szakmai látogatások nem mindig valósulnak meg egy munkanapon belül, így bizonyos időszakokban sokat kell távol lenni. A rugalmas munkaidő sok esetben jelenti azt, hogy nem feltétlenül tervezhető minden nap előre és nem is mindig ér véget délután 5-kor.

- Milyen előnyökkel találkozott azáltal, hogy nőként választotta ezt a pályát?
 - Az, hogy nő vagyok, kétségkívül meghatározza a kommunikációt, a csatornákat és módszereket, amelyeket alkalmazok, a kapcsolatépítési és működtetési folyamatokat – ezekkel mindig élni és nem visszaélni kell. Az empátiánk, a részletekre való odafigyelésünk, a kedvességünk, a nyitottságunk talán olyan ismérveink nőként, melyeket használnunk kell és segíteni másoknak, akik esetleg másban erősebbek. Mindig „férfias” környezetben dolgoztam, de se beosztottként, se vezetőként nem tapasztaltam azt, hogy nőként hátrány ért volna.

- Hogyan lehetne ösztönözni a nőket arra, hogy az agrárdiplomáciai pályát válasszák?
 - Hiszek az életen át tartó tanulásban csakúgy, mint a tudás és tapasztalat megosztásában. Magam is sokat tanulok a nálunk gyakorlaton lévő fiatal kollégáktól ugyanúgy, mint a több éves, esetleg évtizedes külügyes tapasztalattal rendelkező kollégáktól. Fontosnak tartom, hogy a munkám során megismerteket megosszam azokkal, akiknek ezzel segíthetek, így a gyakornokokat is igyekszem bizonyos projektekbe bevonni, de az Agrárminisztérium és MATE által indított agrárdiplomáciai menedzser kurzus vendégoktatói tevékenységemhez is nagyrészt ez jelenti a motivációt.

- Tapasztalt változásokat a nők elfogadottságában és befolyásában az elmúlt évek során?
 - Hiszek abban, hogy a tudás, a tapasztalat, a korrektség, alkalmasság és hitelesség szempontjainak nem női/férfi megosztottság mentén kell működniük. Ugyanígy, az elfogadottságnak sem. Ha valaki jó abban, amit csinál és azt úgy tudja betenni a rendszerbe, hogy a közös érdeket szolgálja vele, annak az elismerésben és elfogadottságban is meg kell nyilvánulnia.

5. Következtetések és javaslatok

A felmérés kérdéseire adott válaszok alátámasztják azt a tendenciát, melyet az irodalmi áttekintés és a szekunder adatgyűjtés és feldolgozás során is tapasztaltam, miszerint egy lassú de folyamatos és jól érzékelhető fejlődés tapasztalható a nők agrárdiplomáciai és szakpolitikai szerepvállalásában és elfogadottságában. Az agráriumot és a diplomáciát nem tartják kizárólagosan férfias területnek, a válaszadók szerint mindkét területen vannak felkészült női szakemberek. A kérdőívet kitöltők mindannyian tapasztalnak egyedi, speciális nehézségeket és kihívásokat, amelyekkel szembesülnek, de felismerik a hivatásukban nőként tapasztalható lehetőségeket és előnyöket is. A válaszadó szakemberek a jó példák bemutatásában, az oktatásban és a pályakezdők segítésében látják a lehetőségét annak, hogy ösztönözni tudják a hölgyek agrárdiplomáciai pályára való lépését.

A kérdőív eredményeit támasztják alá az interjúban Magyar Enikő agrárattasé válasza is. Ő is hangsúlyozta, hogy a felkészültség, alkalmasság, hitelesség járul hozzá egy szakdiplomata elfogadottságához függetlenül nemtől és kortól. Kiemelte az élethosszig tartó tanulás és tudásátadás fontosságát.

Hipotézisemet, miszerint a női agrárdiplomácia sikeresen járul hozzá a magyar külpolitikai célok 21. századi realizálásához és Magyarország nyitási politikájának nemzetközi elismeréséhez, alátámasztják a szakdolgozatomban feltárt eredmények, melyek szerint elhivatott, lelkes, motivált, női szakemberek megtalálhatóak az agrárium teljes vertikumában, így az agrárdiplomácia területén is.

A dolgozat eredményei alapján úgy gondolom, a nők szerepvállalásának változása a diplomáciában folyamatosan tükrözi a társadalmi és politikai változásokat. Az EIGE adatai is alátámasztják, hogy folyamatos a fejlődés a tagállamokban a politikai és közéleti esélyegyenlőség terén, az EIGE mégis a nemi kvóták bevezetését és kiterjesztését szorgalmazza a folyamat felgyorsítása érdekében. A kérdőív és az interjú eredményeiből is látszik hogy a nők szerepvállalásában az agrárdiplomácia és a szakpolitika terén lassú, de jelentős előrehaladás észlelhető, ezért a folyamat kvótákkal való mesterséges gyorsítása helyett inkább eredményesen felhasználható lenne az oktatás, a diplomácia és a szakpolitika területén dolgozó nők jó példáinak széleskörű bemutatása és a diplomáciai pályát tervezők segítése, mentorálása és a hálózatépítés.

A téma további feldolgozása érdekében javaslom a kérdőíves vizsgálat és az interjúk kiterjesztését, illetve a dolgozat magyarországi adatainak párhuzamos elemzését más országok agrárdiplomáciai adatainak összehasonlításával.

6. Összefoglalás

A diplomáciában megfigyelhető, hogy a nők szerepvállalásának átalakulása tükrözi a társadalmi és politikai mozgásokat a történelem során. A hosszú ideig férfiak által uralt diplomáciai térben a nők részvétele jelentősen korlátozott volt, bár számos esetben informálisan kiemelkedő hatást gyakoroltak és fontos szerepet töltöttek be. Azonban az idő múlásával, a társadalmi normák változásával és az egyenlőség irányába haladó politikai törekvésekkel párhuzamosan a nők jelenléte és szerepvállalása a hivatalos diplomáciában fokozatosan nőtt. Bár történnek előrelépések, továbbra is kiemelten fontos az inkluzivitás erősítése a döntéshozatali folyamatokban. A témaválasztás fontosságát alátámasztja, hogy nemzetközi szinten egyre gyakrabban merül fel az igény, hogy több női politikusra, közéleti szereplőre és diplomatára lenne szükség.

Dolgozatomban azt kívántam áttekinteni, hogy a történelem során, illetve az egyes eltérő kulturális régiókban miként alakult a nők helye a társadalomban és ez a társadalmi szerep milyen hatással volt a diplomáciában betöltött szerepvállalásukra.

Szekunder adatelemzés során vizsgáltam a nők mezőgazdaságban betöltött szerepét, valamint a nemzetközi szervezetekben, illetve Magyarország zászlaja alatt végzett diplomáciai szerepvállalásukat.

Primer kutatásom során egy kérdőívet, valamint interjút készítettem a jelenlegi magyar agrárdiplomáciában- agrárközéletben nagy hatással bíró hölgyekkel, mely során megkíséreltem feltérképezni, hogy milyen kihívásokkal és lehetőségekkel szembesülnek a magyar nők az agrárdiplomáciában.

A vizsgálatok alapján kijelenthető, hogy folyamatos a fejlődés a tagállamokban a politikai és közéleti esélyegyenlőség terén, a EIGE mégis a nemi kvóták bevezetését és kiterjesztését szorgalmazza a folyamat felgyorsítása érdekében. Bár ezek célja a nők arányának növelése a vezetői pozíciókban, az alkalmasság és a teljesítmény helyett a nem alapján történő kiválasztás torzítja a versenyt és aláássa a meritokrácia elvét.

A dolgozat eredményei alapján, bár mind a diplomáciát, a nemzetközi kapcsolatok tudományterületét, mind pedig az agráriumot férfias szakterületeknek tekintik, mégis számtalan sikeres és elhivatott hölgy képviseli a magyar agrár szakpolitikát a diplomáciában, az ágazati érdekvédelmi vagy más szakmai szervezeteknél.

Primer kutatásom első részében egy online felületen elhelyezett kérdőívet állítottam össze.

A kérdésekkel általánosan a hölgyek mezőgazdaságban illetve diplomáciában betöltött szerepét vizsgáltam. A válaszok aránya azt mutatja, hogy a kitöltők szerint a nők az agráriumban jelentős szerepet töltenek be, az agrárdiplomáciában pedig folyamatos és jól érzékelhető fejlődés tapasztalható

A kérdőív eredményeit támasztják alá az interjúban Magyar Enikő agrárattasé válaszai is. Ő is hangsúlyozta, hogy a felkészültség, alkalmasság, hitelesség járul hozzá egy szakdiplomata elfogadottságához függetlenül nemtől és kortól.

A kérdőív és az interjú eredményeiből is látszik hogy a nők szerepvállalásában az agrárdiplomácia és a szakpolitika terén lassú, de jelentős előrehaladás észlelhető, ezért a folyamat kvótákkal való mesterséges gyorsítása helyett inkább eredményesen felhasználható lenne az oktatás, a diplomácia és a szakpolitika területén dolgozó nők jó példáinak széleskörű bemutatása és a diplomáciai pályát tervezők segítése, mentorálása és a hálózatépítés.

Hipotézisemet, miszerint a női agrárdiplomácia sikeresen járul hozzá a magyar külpolitikai célok 21. századi realizálásához és Magyarország nyitási politikájának nemzetközi elismeréséhez, alátámasztják a szakdolgozatomban feltárt eredmények, melyek szerint elhivatott, lelkes, motivált, női szakemberek megtalálhatóak az agrárium teljes vertikumában, így az agrárdiplomácia területén is.

A dolgozat fontos üzenetének tartom, hogy az egyenlőségért folytatott küzdelemben és a versengésben ne veszítsünk el olyan értékeket, amelyek kifejezetten a női erényekhez tartoznak.

7. Irodalomjegyzék

AGGESTAM (2019): Karin Aggestam & Ann Towns (2019) The gender turn in diplomacy: a new research agenda, *International Feminist Journal of Politics*, 21:1, 9-28.

BÁBA (2021): Bába Iván szerk: Új diplomáciai lexikon, A nemzetközi kapcsolatok kézikönyve, Budapest, Kairosz, 2021. 978 o.

BATTHYÁNY et al. (2021): Batthyány, S. M. ; Zöldréti, A. ; Zöldréti, Sz., Ajánlások nőknek és nemcsak nőknek az agrár generációváltás projektek sikeres lebonyolításához, *ÚJ MUNKAÜGYI SZEMLE 2 : 1 pp. 68-79. , 12 p. (2021)*

BÍRÓ (2020): Bíró Annamária: A' magyar asszonyok' prókátora és A' férfiak' felelete (1790) korabeli kontextusai in: A kis világbeli nagy világ, Szerk: Csörsz Rumen István, Mészáros Gábor, Budapest, Reciti, 2020.

BORBÍRÓ (2011): Borbíró Fanni, „A nő szüli ugyan a férfiút, de a férfi alkotja a törvényt”: A nők helyzete és a nőkérdés alakulása a 19. századi Magyarországon, *Árkadia* http://arkadiafolyoirat.hu/images/000_irodalom/IRO004_TAN_borbiro.pdf (hozzáférés: 2024. 02. 10.)

CHEHAB (2023): Dr.Chehab, S. (2023).Women in Diplomacy Index 2023, Anwar Gargash Diplomatic Academy women-diplomacy.pdf (agda.ac.ae) (hozzáférés: 2024. 01. 20.)

CZEFERNER (2017): Czeferner Nóra: A New York-i Schwimmer Rózsa hagyaték jelentősége in: *Levéltári Közlemények 89. évf.*, Budapest, Archivum Magyar Nemzeti Levéltár, 2017. 522 o.

EUROSTAT (2020): Overview - Eurostat (europa.eu) (hozzáférés: 2023. 12. 20.)

FAO (2024): Women in agriculture: <https://www.fao.org/reduce-rural-poverty/our-work/women-in-agriculture/en/>

HORVÁTH (2014): Horváth Attila: Magyar állam- és jogtörténet. Budapest, NKE, 2014. 419-420. o.

HUBAI (2001): Hubai László: Magyarország XX. századi választási atlasza 1920–2000. Budapest, 2001

KÁSA (2018): Kása csaba szerk: Darányi Ignác, a magyar mezőgazdaság megújítója, Budapest, ADU-PRESS NYOMDA Kft., 2018. 400 o.

KSH (2020): A magyar mezőgazdaság számokban, Agrárcenzus 2020. Agrárcenzus-eredmények – Mezőgazdasági munkaerő, generációváltás (ksh.hu) (hozzáférés: 2023. 12. 20.)

MÁDAY (1913): Máday Andor: A magyar nő jogai a múltban és jelenben (Budapest: Athenaeum, 1913), 138.

MCCARTHY (2017): McCarthy, Helen, and James Southern. 2017. "Women, Gender and Diplomacy: A Historical Survey." In *Gender and Diplomacy*, edited by Jennifer Cassidy, 15–31. London and New York: Routledge

MOHAMMED (2023): The Future We Want Requires More Women in Diplomacy | United Nations (hozzáférés: 2024. 04. 20.)

TISCHER (2001): Tischer, Anuschka. 2001. "Eine Französische Botschafterin in Polen 1645–1646." *L'Homme* 12 (2): 305–321.

TOWNS, NIKLASSON (2017): Towns, Ann, and Birgitta Niklasson. 2017. "Gender, International Status, and Ambassador Appointments." *Foreign Policy Analysis* 13: 521–540

UN (2024): Why women matter in diplomacy, <https://www.un.org/en/observances/women-in-diplomacy-day> (hozzáférés: 2024. 04. 20.)

USDA(2024): Women in agriculture, <https://www.usda.gov/our-agency/initiatives/women-agriculture> (hozzáférés: 2024. 04. 20.)

ZÖLDRÉTI,VAJDA (2023): Dr. Zöldréti Attila, Dr. Vajda László Sándor szerk: Agrárdiplomácia, Gödöllő, MATE, 2023. 239 o.

Internetes források:

http1: Közszolgálati Online Lexikon <https://lexikon.uni-nke.hu/> (hozzáférés: 2023. 11. 10.)

http2: Women in diplomacy Home (womenindiplomacy.ae) (hozzáférés: 2024. 01. 22.)

http3: European Institute for Gender Wquality <https://eige.europa.eu/> hozzáférés: 2024. 03. 25.)

http4: Élet+Stílus: Megszavazta az Európai Parlament a női kvótát a nagyvállalatok vezetésében | hvg.hu

8. Ábrajegyzék

1. ábra: A női és férfi nagykövetek arányai régióként	9
2. ábra: A női nagykövetek aránya országoként az európai régióban	10
3. ábra: A nemek közötti egyensúly alakulása a politikai hatalomban az EU-28 területén, 2003–2015	11
4. ábra: A nők szerepe a mezőgazdaságban	19
5. ábra: A nők szerepe a szakpolitikában	20
6. ábra: Az agrárium és a diplomácia inkább férfias terület	20
7. ábra: Nők által tapasztalt kihívások az agrárdiplomáciában	21
8. ábra: Nők által tapasztalt előnyök az agrárdiplomáciában.....	22
9. ábra: A nők agrárdiplomáciai pályára lépésének ösztönzése	23
10. ábra: A nők elfogadottságában tapasztalt változások a diplomáciában.....	24

9. Mellékletek

1. melléklet: A kérdőív felépítése

1. Tapasztalatai szerint milyen szerepe van a hölgyeknek a mezőgazdaságban?
 - Főként segítőként vesznek részt a gazdálkodásban
 - Gazdasági döntéseket is hoznak a családi gazdaságban
 - Szakmai szervezetekben és szövetségekben is aktívan részt vesznek
2. Milyen szerepe van a hölgyeknek az agrárdiplomáciában, döntéshozatalban és a szakpolitikában?
 - Kevés női vezető és döntéshozó van ezen a területen
 - Aktívan részt vesznek a döntéshozatalban és a politikai életben
 - Széles körű társadalmi és politikai befolyással rendelkeznek
3. Igaznak tartja, hogy az agrárium és az agrárdiplomácia inkább férfias terület?
 - Teljes mértékben igaz
 - Inkább igaz, de lassan változik a helyzet
 - Nem feltétlenül igaz, mindkét területen vannak női szereplők
4. Milyen kihívásokkal találkozott azáltal, hogy nőként választotta az agrárdiplomáciai pályát?
 - Egyéni rövid szöveges válasz
5. Milyen előnyökkel találkozott azáltal, hogy nőként választotta az agrárdiplomáciai pályát?
 - Egyéni rövid szöveges válasz
6. Hogyan lehetne ösztönözni a nőket arra, hogy az agrárdiplomáciai, szakpolitikai pályát válasszák?
 - Mentorprogramok és támogató közösségek létrehozása
 - A női vezetők pozitív példáinak bemutatása a médiában és az oktatásban
 - Pályakezdekőknek szóló speciálistámogatási és képzési programok kialakítása
7. Tapasztalt változásokat a nők elfogadottságában és befolyásában az elmúlt évek során a diplomácia és a döntéshozatal területén?
 - Jelentős növekedést tapasztaltam a nők elfogadottságában és befolyásában
 - Lassú, de folyamatos javulás látható a nők helyzetében
 - Nem tapasztaltam jelentős változásokat a nők szerepvállalásában

10. Köszönetnyilvánítás

Tisztelettel és hálával tartozom Magyar Enikő agrárattasé asszonynak az interjú során nyújtott segítségért és őszinte gondolataiért, amelyek nagyban hozzájárultak a szakdolgozat elkészítéséhez. Példája és tapasztalatai inspirációt jelentettek számomra, és segítettek abban, hogy a témát még mélyebben megérthessem és feltárjam.

Köszönettel tartozom Egri Lillának, az Agrárminisztérium Nemzetközi Kapcsolatok Főosztályának főosztályvezetőjének, amiért segítette a szekunder adatelemzés során a munkám és támogatta a kutatási folyamatot.

Köszönettel tartozom mindazoknak az agrár szakpolitikában dolgozó hölgyeknek, akik részt vettek a kérdőíves vizsgálatban, és segítették a kutatás eredményeinek kialakítását. Válaszaik nélkül nem lenne teljes ez a dolgozat.

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve:	Csapóné Hernádi Noémi
A Hallgató Neptun kódja:	BU9L6E
A dolgozat címe:	A női agrárdiplomácia fejlődésének történelmi áttekintése, valamint a 21. századi lehetőségeinek globális, regionális és kulturális szempontú összehasonlítása
A megjelenés éve:	2024
A konzulens intézetének neve:	Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

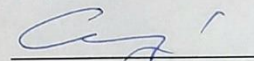
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Kondoros, 2024. év április hó 27. nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Csapóné Hernádi Noémi (név) (hallgató Neptun azonosítója: **BU9L6E** konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Budapest, 2024. év április hó 28. nap

belső konzulens